

Sygn. akt II UK 277/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku J. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 czerwca 2012 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 7 kwietnia 2011 r.,

1. **uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 grudnia 2010 r.,**
2. **zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny, zmienił, na skutek apelacji strony pozwanej - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 grudnia 2010 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy J. P. od decyzji organu rentowego z dnia 21 stycznia 2010 r., odmawiającej prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach w oparciu o art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

W stanie faktycznym sprawy, wnioskodawca (ur. 23 listopada 1949 r.) był zatrudniony: od dnia 1 lipca 1966 r. do dnia 28 lutego 1979 r. w G. Przedsiębiorstwie Budowlanym, od dnia 1 marca 1979 r. do dnia 30 września 1980 r. w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjnych Budownictwa Ogólnego w L., od dnia 2 października 1980 r. do 17 czerwca 1994 r. w Spółdzielni Mieszkaniowej „N.”, od dnia 1 czerwca 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2002 r. w Przedsiębiorstwie Inżynieryjno - Budowlanym S.A. W okresie zatrudnienia w GPB zajmował stanowiska instalatora, montera instalacji sanitarnych wodnokanalizacyjnych. Od dnia 1 marca 1979 r. został przeniesiony na stanowisko brygadzysty pracującego w brygadzie monterów instalacji wodnokanalizacyjnych. W okresie zatrudnienia wnioskodawca miał przerwę w wykonywaniu pracy od dnia 23 kwietnia 1970 r. do dnia 28 kwietnia 1972 r., podczas której pełnił służbę wojskową. Podczas wskazanych wyżej okresów zatrudnienia, wnioskodawca wykonywał ten sam rodzaj prac, tj. pracował przy układaniu kanalizacji wodnej, sanitarnej i deszczowej, na różnych głębokościach od 1,5 do 5,5 metra. Najgłębiej wykonywał pracę na głębokości 9,20 metrów. Prace były wykonywane ręcznie przy pomocy łopat do 1976 r., a później przy użyciu koparek, choć tam, gdzie koparka nie docierała lub podchodziła woda kopano ręcznie. Często wykonywał prace stojąc po kolana w wodach gruntowych. Następnie sporządzał szalunki drewniane, następnie układany był rurociąg, wyciągane szalunki i zasypywany wykop. W trakcie zatrudnienia od dnia 1 czerwca 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2002 r. w G. Przedsiębiorstwie Inżynieryjno - Budowlanym S.A. wnioskodawca pracował na stanowisku montera wodnokanalizacyjnego. Wykonywał takie same prace jak w okresie zatrudnienia od dnia 1 lipca 1966 r. do dnia 30 września 1980 r., tj. prace przy budowie rurociągów

kanalizacyjnych i wodociągowych. Rurociągi kanalizacyjne były układane na głębokości od 1,5 do 5 metrów, natomiast rurociągi wodne na głębokości 2 metrów. W dniu 23 grudnia 2009 r. J. P. złożył wniosek o emeryturę, wiek 60 lat ukończył 23 listopada 2009 r., na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił 31 lat i 3 miesiące okresów składkowych i nieskładkowych, nie jest członkiem OFE, a w dniu 31 grudnia 2009 r. rozwiązał stosunek pracy.

Na rozprawie w dniu 4 listopada 2010 r. wnioskodawca przedłożył świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach z okresu zatrudnienia w Spółdzielni Mieszkaniowej na stanowiskach montera urządzeń i instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowych oraz montera instalacji sanitarnych i grzewczych, w którym uznano, że w okresie od dnia 2 października 1980 r. do dnia 30 czerwca 1987 r. wykonywał roboty wodnokanalizacyjne, tj. prace wymienione w wykazie A, dział V poz. 1. stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 2 grudnia 2010 r. zmienił decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 stycznia 2010 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, iż ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynikało, że w okresach od dnia 1 lipca 1966 r. do dnia 30 września 1980 r. oraz od dnia 1 czerwca 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2002 r. w trakcie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Budowlanym i w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjnych Budownictwa Ogólnego, wykonywał prace na stanowiskach: monter instalacji sanitarnych wodnokanalizacyjnych, instalator, monter wodnokanalizacyjny. Pomimo różnic w nazewnictwie stanowisk pracy, wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy takie same prace, tj. prace polegające na układaniu rurociągów w głębokich wykopach. W ocenie Sądu Okręgowego prace te należy uznać za wykonywane w szczególnych warunkach jako wymienione w wykazie A dział V poz. 1 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Wprawdzie biegły sądowy w sporządzonych opiniach odmiennie ocenił charakter prac wykonywanych przez wnioskodawcę, przyjmując założenie, że głębokie wykopy, to wyłącznie te poniżej 3

metrów, a wnioskodawca w wymienionych wyżej okresach wykonywał roboty wodnokanalizacyjne, nie zawsze w głębokich wykopach, to jednak w świetle ustaleń Sądu, wnioski wynikające z opinii biegłego co do rodzaju prac wykonywanych przez wnioskodawcę oraz ich charakteru ze względu na głębokość wykopów, nie zasługują na podzielenie, gdy się uwzględni, że rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze zawierające wykaz prac wykonywanych w szczególnych warunkach, nie zawiera wymogu, co do określonej głębokości wykopów. Przedstawioną ocenę Sądu potwierdza także zatrudnienie wnioskodawcy w SM „N.”, udokumentowane świadectwem pracy i świadectwem wykonywania prac w szczególnych warunkach jako objętych wykazem A w dziale V poz. 1 stanowiącym załącznik do rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Na skutek apelacji organu rentowego, wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy. Sąd ten nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji o co do spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek określonych w art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wskazując, że nie wykazał on wymaganego prawem okresu pracy w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu drugiej instancji, materiał dowodowy nie pozwalał na uznanie, że wnioskodawca pracę na wskazanych stanowiskach wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w głębokich wykopach, gdyż powołany w sprawie biegły ocenił, że wnioskodawca wykonywał co prawda roboty wodnokanalizacyjne, ale nie zawsze były one wykonywane w wykopach poniżej 3 metrów, a tylko takie wykopy - w ocenie biegłego - można uznać za głębokie.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, zaskarżając go w całości, pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych „poprzez uznanie, iż wnioskodawcy nie przysługuje emerytura, w sytuacji gdy spełnia on wszelkie warunki do przyznania mu emerytury, w szczególności posiada okres składkowy wynoszący 25 lat oraz wykonywał (...) pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A

dział V poz. 1 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (...) przez okres co najmniej 15 lat”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę decyzji ZUS z dnia 21 stycznia 2010 r. i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury od dnia 1 stycznia 2010 r., ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o jej odrzucenie, względnie o oddalenie skargi kasacyjnej wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (tak jak w rozpoznawanej sprawie) lub gdy zarzut taki okaże się niezasadny.

Zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., prowadzące do niezaliczenia spornych okresów pracy wnioskodawcy do okresu pracy w warunkach szczególnych, jest uzasadnione. Z niekwestionowanych ustaleń faktycznych wynika, że wnioskodawca od dnia 1 lipca 1966 r. do dnia 30 września 1980 r. oraz od dnia 1 czerwca 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2002 r. wykonywał prace na stanowiskach montera instalacji sanitarnych wodnokanalizacyjnych, instalatora oraz montera wodnokanalizacyjnego. Prace te wykonywane były na różnej głębokości, od 0,9 metra do nawet powyżej 9 metrów, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Pomimo różnic w nazewnictwie stanowisk pracy, co potwierdził biegły w złożonej opinii, wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy takie same prace, polegające na układaniu

rurociągów w głębokich wykopach, a więc na stanowisku wymienionym w dziale V pkt 1 załącznika A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, określanych jako „roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach”. W ocenie Sądu Najwyższego, brak podstaw prawnych do stosowania w celu dookreślenia sformułowania „głębokie wykopy” zawartego w rozporządzeniu, wytycznych zawartych w normach (Norma PN- 81/B-10725), jak czyni to biegły w opinii uzupełniającej z dnia 8 października 2010 r., i w konsekwencji wyłączenia z tych prac tych, które wykonywane były na głębokości mniejszej niż 3 metry. Zdaniem Sądu prace te należy uznać za wykonywane w szczególnych warunkach jako wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w dziale V: w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych, pod poz. 1 - roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach. Nieuprawnione jest różnicowanie charakteru wykonywanych prac ze względu na głębokość wykopów, na tle przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Powyższą ocenę potwierdza pośrednio także fakt, dotyczący zatrudnienia wnioskodawcy w SM „N.” od dnia 2 października 1980 r. do dnia 30 czerwca 1987 r., który to okres udokumentowany świadectwem pracy wnioskodawcy został objęty świadectwem wykonywania prac w szczególnych warunkach. Innymi słowy, fakt, że prace wykonywane były na różnej głębokości, niekiedy nie sięgającej 3 metrów nie oznacza, że nie były one wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach.

Okoliczności te nie zostały uwzględnione w toku postępowania apelacyjnego, co uzasadnia podniesiony w skardze zarzut naruszenia prawa materialnego.

Tym się kierując, Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., uwzględniając taryfowe wynagrodzenie pełnomocnika wnioskodawcy zgodnie z § 11 ust. 2, § 12 ust. 1 pkt 2 oraz § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców

prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1349 ze zm.).